

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ВИЗНАЧЕННЯ СТРУКТУРИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Проаналізовано підходи щодо визначення складових власного капіталу на основі різних класифікацій визначення сутності власного капіталу.

Аннотация. Рассмотрены подходы к определению составляющих собственного капитала на основе различных классификаций определения сущности собственного капитала.

Annotation The various approaches to determine the components of equity based on the classification of different approaches to determining the nature of equity are regarded.

Ключові слова: власний капітал, елементи власного капіталу, структуризація.

Власний капітал підприємства виступає основним чинником виробництва, є вихідною точкою створення господарюючого суб'єкта, а також гарантом фінансової стійкості підприємства. Вирішення проблем управління власним капіталом як основним джерелом, що сприяє ефективній діяльності та підвищенню конкурентоспроможності підприємства, неможливо без оптимізації процесу обліку господарських операцій з власним капіталом. Багатогранність підходів до визначення поняття власного капіталу спричинила наявність в економічній літературі великої кількості напрямків класифікації власного капіталу підприємства, що призводить до розбіжностей у тлумаченні методик бухгалтерського обліку власного капіталу. Вирішення питання структуризації власного капіталу дозволить оптимізувати систему обліку та управління власним капіталом підприємства.

Різні аспекти формування структури власного капіталу та її впливу на організацію обліку досліджуються в працях вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів: Р. Антоні, М. Аокі, Л. Бернстайна, Й. Бетге, Ю. Бріггема, Д. Гарнера, Р. Коха, Л. Алексеєнко, І. Бланка, Ф. Бутинця, Ю. Воробйова, В. Сопка.

Метою роботи є дослідження шляхів оптимізації процесів управління власним капіталом підприємства шляхом створення ефективної концепції структуризації власного капіталу.

З огляду на зазначену мету в роботі вирішуються такі завдання:

дослідження та узагальнення підходів щодо визначення елементів власного капіталу;
структуризація елементів власного капіталу для досягнення належного рівня аналітичності інформації в процесі управління власним капіталом на підприємстві.

Об'єктом дослідження виступає категорія "власний капітал підприємства"; предметом – сукупність складових елементів власного капіталу на основі із різних класифікаційних ознак.

Під структурою капіталу розуміють термін, який характеризує його складові елементи. При визначенні структури власного капіталу перш за все необхідно виходити з джерел його формування. Виділяють три основні джерела: внески засновників, нерозподілений прибуток, безоплатно одержані активи та суми дооцінки необоротних активів. Саме ці джерела власного капіталу й складають загальну базову структуру капіталу будь-якого підприємства. Багатогранність факторів, які впливають на структуру власного капіталу, спричинила наявність в економічній літературі великої кількості напрямків класифікації власного капіталу підприємства [1].

З огляду на підходи різних вчених щодо сутності власного капіталу та з урахуванням міжнародної практики ведення бухгалтерського обліку, відповідно до якої власний капітал розглядається як капітал, вкладений акціонерами компанії, що включає два джерела: вкладений капітал – інвестиції акціонерів компанії та накопичений нерозподілений прибуток, реінвестований у бізнес, вважається можливим навести загальну структуру власного капіталу підприємства, згідно з якою власний капітал підприємства складається з таких елементів.

1. Капітал власників – це сума капіталу внесеного засновниками. Ця сума складається з двох частин:

зареєстрований – сума власного капіталу згідно з установчими документами за винятком неоплаченого та вилученого капіталу;

незареєстрований, тобто додатково вкладений засновниками – це результат від продажу акцій власної емісії або додаткові внески засновників на збільшення зареєстрованого капіталу підприємства після прийняття рішення про таке збільшення, але до державної реєстрації цих змін тощо.

2. Капітал, створений у процесі діяльності, тобто отриманий у результаті діяльності суб'єкта, (окрім результату від продажу акцій власної емісії); це сума резервного капіталу та нерозподіленого прибутку або мінус непокриті збитки.

3. Інший додатковий, не вкладений власниками капітал формується за рахунок безоплатно отриманого майна, індексації майна тощо.

Крім того, до власного капіталу належать відокремлені від нього складові: страхові резерви; цільове фінансування і цільові надходження; забезпечення майбутніх витрат і платежів [2].

З фінансово-економічної точки зору на основі мінливості можна розділити постійні та змінні складові власного капіталу. Постійним є статутний капітал, що відображається в балансі в постійному розмірі та залишається незмінним до рішення загальних зборів товариства про його збільшення чи зменшення. Саме необхідність

частину складає перемінна складова власного капіталу, яка звичайно змінюється із року в рік та до якої відносять резервні капітали та фінансові результати господарської діяльності.

За ступенем прозорості для зовнішніх користувачів власний капітал можна поділити на номінальний, який відповідає вартості розподілених серед власників майнових часток, та розрахунковий. Якщо до номінального капіталу додати інші змінні частини, такі, як додатковий та резервний капітали, резерви, сформовані за рахунок прибутку та фінансові результати за звітний період, отримаємо розрахунковий власний капітал.

Враховуючи економічну природу власного капіталу, у його структурі доцільно виділити такі складові: вкладений та накопичений капітал, що дає можливість визначити його як об'єкт бухгалтерського обліку [3].

Використовуючи загальноприйняте у міжнародному та вітчизняному обліку сприйняття власного капіталу як частини в активах підприємства, залишається після вирахування його зобов'язань та, сприймаючи власний капітал як зобов'язання (заборгованість) перед власниками підприємства, доцільно розглядати власний капітал як модифіковану величину заборгованості підприємства його засновникам у розмірі вартості активів, які ним забезпечуються; тобто структурними елементами власного капіталу виступають статутний капітал та модифікуючі елементи капіталу підприємства.

Модифікація першопочаткової заборгованості підприємства його засновникам, що характеризує власний капітал (у вигляді статутного) на дату реєстрації юридичної особи, здійснюється за двома напрямками:

шляхом реінвестування прибутку, отриманого у результаті діяльності підприємства на основі сформованого статутного капіталу; це спонукує до появи таких складових власного капіталу, як нерозподілений прибуток (непокриті збитки) та резервний капітал;

за перецінкою необоротних активів, що з'явилися на підприємстві як внесок засновників у статутний капітал або в процесі діяльності підприємства на основі сформованого статутного капіталу, чи безкоштовним отриманням підприємством при його діяльності за існуючого статутного капіталу; це призводить до наявності інших складових власного капіталу, якими є елементи додаткового капіталу.

Вказані напрями змінюють величину власного капіталу, тобто модифікують величину заборгованості підприємства перед його засновниками, яка першопочатково виникла на момент реєстрації суб'єкта господарювання у розмірі, що відповідає величині статутного капіталу [4].

Узагальнюючи різні підходи щодо визначення власного капіталу, вважається можливим навести узагальнену структуру власного капіталу (рисунок).

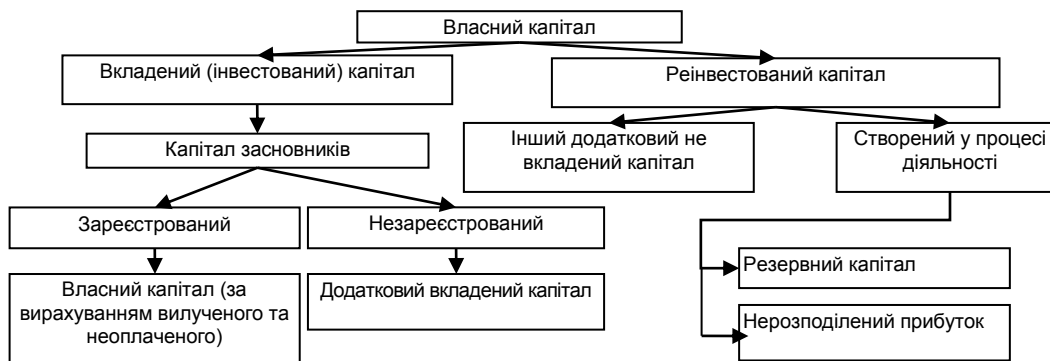

Рис. Загальна структура власного капіталу

Подана на рисунку структура власного капіталу узагальнює підходи різних авторів щодо визначення складових елементів власного капіталу. При цьому слід зазначити, що на наведеному рисунку модифікуючу величину власного капіталу характеризують елементи реінвестованого капіталу та додатково вкладеного капіталу.

Власний капітал становить загальну вартість засобів, отриманих від засновників у різній формі з повною передачею права власності на ці засоби підприємству, або залишених засновниками на підприємству, а також отриманих у процесі діяльності підприємства (як у результаті власної діяльності, так і безоплатно). Різноманітні підходи щодо визначення сутності власного капіталу призводять до різного визначення структури та складових елементів власного капіталу. Наведені підходи щодо визначення складу власного капіталу підтверджують неоднозначність підходів щодо вирішення даного питання.

Питання структуризації власного капіталу є актуальним та не є остаточно розкритим у наукових джерелах. Подальші розробки щодо визначення сутності даного поняття можуть мати істотний вплив на класифікацію елементів власного капіталу.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література. 1. Сопко В. В. Структуризація власного капіталу підприємства з метою бухгалтерського обліку / В. В. Сопко // Економіка та підприємництво : зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів. – 2006. – № 17. – С. 145–150. 2. Бобяк А. П. Організаційно-методичні аспекти обліку власного капіталу на підприємствах / Бобяк А. П. // Теоретичні та прикладні питання економіки. – Вип. 24. – С. 368–374. 3. Варичева Р. В. Власний капітал: функціональний підхід до трактування сутності, напрями класифікації на вітчизняній та зарубіжній практиці / Варичева Р. В. // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 2(52) – С. 37–42. 4. Хмелевська А. В. Власний капітал за атрибутами об'єкта бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Хмелевська А. В., Незборецька Г. М. // Сталій розвиток економіки : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – С. 192–194. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_2/192.pdf.